

# РОЗБУДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ СТІЙКОСТІ: концептуальні підходи, передові світові практики

**Резнікова Ольга Олександрівна,**  
завідувач відділу проблем стратегічного планування  
Національного інституту стратегічних досліджень, к.е.н., с.н.с.

# СТІЙКІСТЬ

**ЧОГО?** ОБ'ЄКТ, ЩОДО ЯКОГО РОЗГЛЯДАЄТЬСЯ СТІЙКІСТЬ; СФЕРА ЗАСТОСУВАННЯ

**ЩОДО ЧОГО?** ЗАГРОЗИ/ ВПЛИВИ, ПО ВІДНОШЕННЮ ДО ЯКИХ ОБ'ЄКТ МАЄ БУТИ СТІЙКИМ

**ДЛЯ ЧОГО?** МЕТА ДОСЯГНЕННЯ СТІЙКОСТІ ПЕВНОГО ОБ'ЄКТА/ РІВЕНЬ СТІЙКОСТІ

**ДЛЯ КОГО?** СТОРОНИ, ЗАЦІКАВЛЕНІ У ВІДПОВІДНОМУ РЕЗУЛЬТАТІ

**ХТО БУДЕ ЦЕ РОБИТИ?** СУБ'ЄКТИ, ЗДАТНІ ВПЛИНУТИ НА ДОСЯГНЕННЯ ТАКОГО РЕЗУЛЬТАТУ

# ТЕРМІНОЛОГІЯ

## **СТІЙКІСТЬ**

характеризує реакцію об'єкта на певні зовнішні впливи, його здатність адаптуватися до їх дії без значної втрати функціональності.

## **НАЦІОНАЛЬНА СТІЙКІСТЬ**

здатність національних систем й інститутів протистояти загрозам, адаптуватися до їх дії та швидких змін безпекового середовища, безперервно функціонувати до і під час кризи, а також швидко відновлюватися після кризи до бажаної рівноваги (на попередньому або на новому рівні).

## **СИСТЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТІЙКОСТІ**

сукупність взаємодіючих суб'єктів, цілеспрямованих дій, методів, чинників і механізмів, які гарантують збереження безпеки і безперервності функціонування національних систем до, під час і після кризи шляхом адаптації до дії загроз та швидких змін безпекового середовища.

## КОНЦЕПТ СТІЙКОСТІ

- ✓ РУХ І НЕЗМІННІСТЬ
- ✓ ІСНУВАННЯ ЗАГРОЗ, НЕВИЗНАЧЕНОСТІ
- ✓ НЕОБХІДНІСТЬ РЕАГУВАННЯ НА ЗАГРОЗИ
- ✓ АДАПТИВНІСТЬ
- ✓ ВБУДОВАНА АБО НАБУТА СТІЙКІСТЬ
- ✓ ЧИННИК ЧАСУ
- ✓ ЗВ'ЯЗКИ МІЖ ОБ'ЄКТАМИ І СУБ'ЄКТАМИ

**НАЦІОНАЛЬНА СТІЙКІСТЬ ЯК СУКУПНІСТЬ СТІЙКИХ СУБ'ЄКТІВ**

# СФЕРИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТІЙКОСТІ

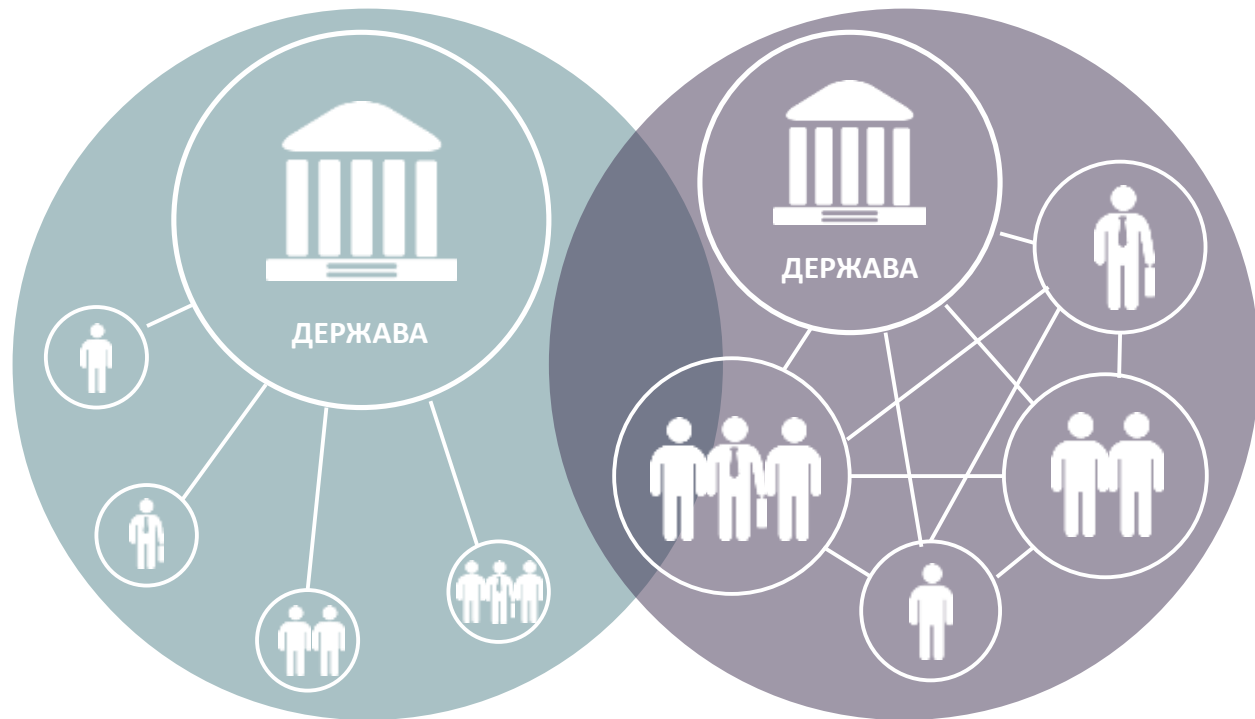
## **ОСНОВНІ СФЕРИ:**

економічна; екологічна; технологічна; геополітична;  
суспільні відносини

## **ОСНОВНІ СЕКТОРИ:**

державне управління; інфраструктура; сільське господарство  
і постачання продовольства; енергетика; водопостачання  
і водоочищення; транспорт; оборона; медичне забезпечення;  
засоби масових комунікацій; фінансова сфера; освіта; хімічна  
промисловість; роздрібна торгівля; виробництво товарів  
масового споживання; соціальні сервіси; туризм

# СИНЕРГЕТИЧНИЙ ЕФЕКТ ВЗАЄМОДІЇ СНБ І СНС



СИСТЕМА  
НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

СИСТЕМА  
НАЦІОНАЛЬНОЇ СТІЙКОСТІ

# КРИТЕРІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТІЙКОСТІ

Критерії, які визначають стан стійкості (пасивні):



надійність (robustness)



надлишковість/резервування (redundancy)



абсорбування (absorption)



адаптивність (resourcefulness)

Критерії, які характеризують здатність діяти (активні):



реагування (response)



відновлення (recovery)

## КРИТЕРІЇ СУСПІЛЬНОЇ СТІЙКОСТІ



РОЗУМІННЯ ГРОМАДСЬКІСТЮ ПРИРОДИ  
І ХАРАКТЕРУ ЗАГРОЗИ



КОНТРОЛЬОВАНІСТЬ СИТУАЦІЇ ДО,  
ПІД ЧАС І ПІСЛЯ КРИЗИ



СТВОРЕННЯ СУСПІЛЬНИХ СПРОМОЖНОСТЕЙ  
ДЛЯ СПІЛЬНОГО ПРОТИСТОЯННЯ ЗАГРОЗИ

**МЕТА – НЕДОПУЩЕННЯ ПАНІКИ,  
ОБ'ЄДНАННЯ ЗУСИЛЬ**



## КОНЦЕПТУАЛЬНІ ВІДМІННОСТІ



статичний або динамічний підхід  
(resilience as ability or process)



стійкість через адаптацію (adaptation)  
або через запобігання та опір (resistance)



стійкість у контексті можливих наслідків  
(trajectory)



стійкість у контексті передбачуваності загроз і небезпек  
(predictability)



тимчасовий або постійний характер стійкості  
(temporal nature)

# МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТІЙКОСТІ

## КЛЮЧОВІ ПАРАМЕТРИ:

визначення об'єкта, суб'єкта, контексту ситуації,  
чинника часу, бажаного рівня стійкості.

**ЦІЛЬОВІ ОРІЄНТИРИ** у роботі механізмів (рівень стійкості):

1

СТІЙКІСТЬ  
ДЛЯ ПІДТРИМКИ  
STATUS QUO

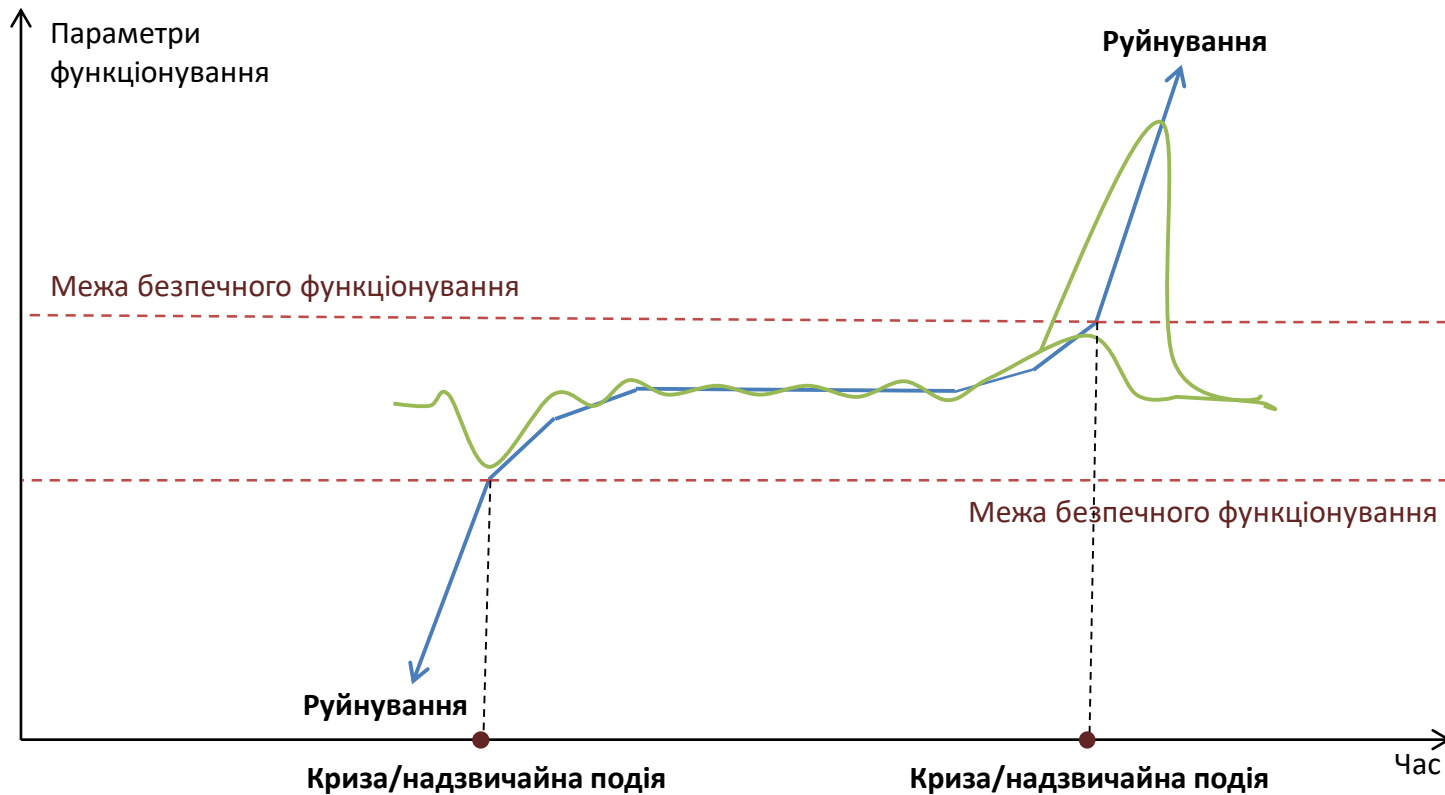
2

СТІЙКІСТЬ  
НА МЕЖІ

3

СТІЙКІСТЬ  
ДЛЯ ОНОВЛЕННЯ

# ДІЯ МЕХАНІЗМІВ СТІЙКОСТІ



# ОСНОВНІ НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОСТІ ДЕРЖАВИ



ПОСИЛЕННЯ СПРОМОЖНОСТЕЙ  
держави у протидії сучасним  
загрозам і небезпекам



запровадження **НОВИХ**  
**ПРОЦЕСІВ**, формування  
**НОВИХ СИСТЕМ**, адаптованих  
до постійної дії чинників  
негативного впливу

# КЛЮЧОВІ ПРИНЦИПИ РОЗБУДОВИ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТІЙКОСТІ

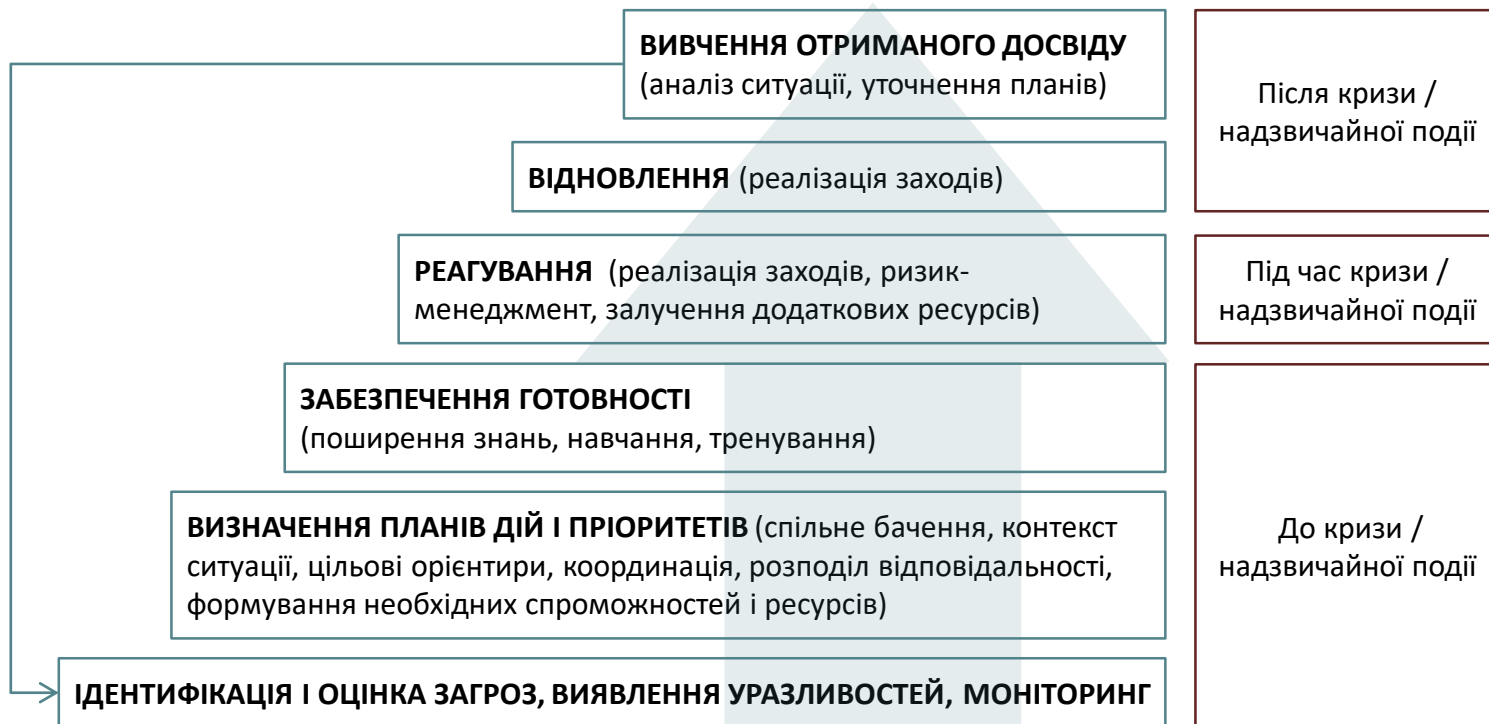
- ✓ КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД (comprehensive approach)
- ✓ ВЗАЄМОДІЯ УСІХ СУБ'ЄКТІВ (interaction)
- ✓ ВИСОКИЙ РІВЕНЬ ОБІЗНАНОСТІ (awareness)
- ✓ БЕЗПЕРЕРВНІСТЬ (continuity)
- ✓ ВИСОКИЙ РІВЕНЬ ГОТОВНОСТІ (readiness, preparedness)
- ✓ ДВОСТОРОННІ КОМУНІКАЦІЇ (communications)

# ФОРМУВАННЯ СИСТЕМНИХ МЕХАНІЗМІВ СТІЙКОСТІ



Джерело:  
<http://www.wsp-pb.com/no/WSP-Middle-East/What-We-Do/Services/All-Services-A-Z/Security-Resilience/>

# АЛГОРИТМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТІЙКОСТІ



## ОЗНАКИ СТІЙКОСТІ СИСТЕМИ

- ✓ ЗДАТНІСТЬ БЕЗПЕРЕБІЙНО ФУНКЦІОНУВАТИ, АДАПТУВАТИСЯ ДО НЕГАТИВНИХ ВПЛИВІВ І УМОВ, ЩО ЗМІНЮЮТЬСЯ
- ✓ ЗДАТНІСТЬ ВИТРИМУВАТИ НЕОЧІКУВАНІ УДАРИ
- ✓ ЗДАТНІСТЬ ШВИДКО ВІДНОВЛЮВАТИСЯ ПІСЛЯ РУЙНІВНИХ НАСЛІДКІВ ЯВИЩ/ДІЙ БУДЬ-ЯКОЇ ПРИРОДИ ДО БАЖАНОЇ РІВНОВАГИ (НА ПОПЕРЕДНЬОМУ АБО НА НОВОМУ РІВНІ)



## ОЗНАКИ СТІЙКОЇ ГРОМАДИ



громадяни усвідомлюють всі загрози і небезпеки, які можуть настати і вплинути на їх життя



громадяни використовують всі наявні навички, знання і ресурси для підготовки до настання надзвичайної події, під час її дії і для подолання її наслідків



вони адаптують свої повсякденні навички і знання та використовують їх під час небезпеки



громади працюють у взаємодії з місцевими органами влади, уповноваженими установами та іншими суб'єктами до, під час і після настання надзвичайної події



громади поширюють знання серед її членів і їх сімей щодо заходів індивідуального захисту і дій, які підвищують рівень індивідуальної стійкості, діляться своїм досвідом і позитивними практиками з іншими громадами



члени громади залучені до процесу прийняття рішень, зацікавлені у розвитку громади та у розширенні її спроможностей

## ПЕРЕДОВІ СВІТОВІ ПРАКТИКИ

### **РЕКОМЕНДАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ:**

Всесвітній економічний форум, ЄС, НАТО, ОЕСР (OECD), ПРООН (UNDP), Управління ООН з координації гуманітарних питань (UNOCHA) та інші

### **ДОСВІД ІНШИХ КРАЇН:**

США, Канада, Австралія, Велика Британія, Нідерланди, Норвегія, Естонія, Чехія, Словачія, Данія, Фінляндія, Японія, Нова Зеландія, Швейцарія, Франція, Угорщина, Ісландія, Ізраїль, Польща, Португалія, Іспанія, Туреччина та інші

# МОДЕЛЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТІЙКОСТІ У НОВІЙ ЗЕЛАНДІЇ



## РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ УКРАЇНИ

- ✓ законодавчо визначити Рекомендації щодо забезпечення національної стійкості в Україні
- ✓ закріпити мету і завдання розбудови національної стійкості на рівні стратегічних і програмних документів держави
- ✓ врегулювати питання щодо проведення комплексної національної оцінки ризиків і загроз у сфері національної безпеки та визначити орган державної влади, який забезпечуватиме ведення Національного реєстру загроз, і порядок його формування
- ✓ сформувати єдину нормативно-правову базу у сфері планування та реагування на кризові ситуації та загрози для скоординованих дій державних органів
- ✓ створити двосторонні канали комунікацій органів державної і місцевої влади з населенням
- ✓ утворити постійно діючі механізми взаємодії органів державної і місцевої влади, неурядових організацій, приватного бізнесу та міжнародних партнерів з питань забезпечення національної стійкості
- ✓ регулярне проведення міжвідомчих навчань та тренувань за участю населення з метою підвищення рівня обізнаності та готовності до реагування на широкий спектр загроз

# ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!

Резнікова Ольга Олександрівна, к.е.н., с.н.с.  
ORCID 0000-0003-4126-4304  
reznikova1010@gmail.com

